

KISGRAFIKA

éteke

1964

AUGUSZTUS

KISGRAFIKÁINK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

FOLYTATÁS

1919
1944

A magyar globuszena megjelent első kiadványok remé- szerint a kemor, megdőbentő hang felé nyulnak vissza. Balladás-könyvek születnek. A grafikai osztályon is nagy volt az öröm, amikor az első "hásilag" készült könyv, a "Balladák" 1935-ben 150 példányban megjelent. Úttörő metasói Iván Szilárd, Varga Mátya, Kleszy Ist- ván, Pomogáts Béla, Tahi Tóth Nándor és Gadányi T. Fe- renc voltak. A rákövetkező évek nem csökkenő lendület- tel kapcsolódtak a festszettel művelésébe a grafikai osz- tályon. 1936-ban jelenik meg Sinkó Károly 12 linómet-

szete 100 számozott példányban Omar Khajjan Rubajlat c., Szabó Lőrinc által fordított verseskötetéhez, Lyka Károly elősszával. A szöveg és a kép linóba metszetben összhangban van egymással, szép megoldású, leegyszerű- sített képesekkel. Ugyanez évben Karay Gyula nyolo e- redeti festszettel tartalmazó sorozata jelenik meg 50 példányban. 1937-ben, ugyancsak tőle a Váslatok című festszettel mappá is megjelent, szintén 50 példányban, a művész 22 metszetével. Igazi kisgrafika. 1937-ben je- lenik meg a grafikai osztály kiadásában Iván Szilárd 10 festszete, Varga Nándor Lajos elősszával és 1940- ben Koffán Károly "De profundis" című kötete.

SINKÓ KÁROLY: ÖNARCKÉP
SZÁLDÚC METSZET /1933/

IVÁN SZILÁRD SZÁLDÚC
METSZETE /1933/

Ezek a műhelyszerről kiadványok tárt karokkal for- dulnak a kisgrafika felé; megértést és kapcsolatot te- restettek a grafikai osztályon keresetül az élettel. Itt kell röviden megemlékeznünk azokról a kiadványok- ról is, amelyek nem tartoznak szorosan a kisgrafika körébe, de amelyek szoros kapcsolatban voltak grafikai műveltségünkkel és gyűjtői szempontból és méreteikből fogva is érdeklődésre tarthatnak számot. A legkorábbi megmozdulás 1922-re esik, amikor Komjáti S. hidegtűkar- cot készít Wilde Oscar "A readingi fegyhás balladája" c. művéhez. Patkó Károly is a grafikai osztályon nyomat- ta próbanyomatait Lenkei Henrik "Régi mesterek köst" című könyvéhez a drezdai képtár anyagából /1922./ A grafikai osztályon készült Tamás Henrik kiadásában a "10 magyar rézkarc" c. mappá 1926-ban. Szerzői: Abe-Nowák, Istókóvits, Rudnay, Tarján, Patkó, Szönyi, Var- ga, Beron, Conrad és Zádor. Az osztályon készült önar- cokról mappához, Lyka Károly irt előssöt. E munka 12 rézkarcból alkotása és 1928-ban jelent meg. Az előbbi folytatásaként lát napvilágot, ugyancsak a szerzők ki- adásában a "Tájkép" c. mappá, 10 rézkarcból, 60 pél- dányban. Művészei azonosak az előbbi kiadvány művészei- vel: Abe-Nowák, arosay, Csóka, Kaveosky, Mihálys, Nagy Imre, Patkó, Szönyi, Tarján, Varga. És végül 1942-ben jelent meg az utolsó: "Mesterek és tanítványok" c. map- pa; Rudnay, Szönyi, Varga önarcképeit tartalmazza a tanítványokéval: Osz Dénes, Doór Ferenc, Imre István Karay Gyula, Kunt Ernő, Szikora Antal, Bankó Vilmos, Cseky Zoltán és Ballagó Imre önarcképeivel.

A főiskola tanulmányi rendjéhez nem kapcsolódó ki- adványok mellett rendszeresen megjelenik az eredménye- ket bemutató főiskolai évkönyv. Hivatás volt külföld- ről is értesítéseket szerezni, a bevesztőben szakmai kérdésekről értekezni, de leginkább az év munkájáról

IVÁN SZILÁRD FAMETSZETE /1937/

PATAY MIHÁLY SZÁLDŰC METSZETE /1929/

eredményes nyomatokban beszámolai. Valójában képkönyv volt. Az első az 1932-33-ik iskolai évben jelent meg. Előszavában jelölte, hogy a lapok csak szemelvények, megjelenésükkel nem öltöttek ünnepi ruhát, csak zártabb keretben adják a grafika kőnapjait, amelyeken munkában van a karoló tű és a metsző acél. E lapok az első lépések, amelyek már magukban hordják a döngő lépteket tova a művészet útján. Erdekes látzunk az első Évkönyv munkatársait: Andor Lóránt, Ábrán Zoltán, Bertha László, Endrédi György, Eledy István, Gadányi Ferenc, Iván Szilárd, Koffán Károly, Kürs János, László Gyula Motyó Gyula és Patay Mihály. Az Évkönyv tízedik kötete 1947-1948-ban jelent meg.

A grafikai osztály működésével kapcsolatban jelennek meg Varga könyvei a grafikai eljárásokról, továbbá az "Adattár" a magyar grafikus művészek munkásságához.

A művészi grafika pártolásába, immár fogható eredményekbe kapcsolódik bele Budapest Főváros is, amikor pályázatokat hirdet: 1938-ban rézkarcban, 1940-ben pedig fametszetben ábrásolt fővárosi részletekre. A beküldött anyag nagy seregszemléje volt a felvonult grafikus művészeknek. A Főváros ez alkalommal nemcsak díjakat osztott, hanem komoly megbízásokat is adott egyes művészeknek.

A magyar metszőművészet nemcsak a hazai kiállításokon szerepelt meggyőző erővel, lelkes táborát és sok hívet szeresve a grafikai kultúrának, hanem külföldön is. Gondoljunk elsősorban az 1924-ben Zürichben rendezett kiállításra, amelynek sajtóvisszhangja a Rézkarcoló Egyesülete elnökét, Olgyay Viktort méltó és büszke örömmel töltötte el. Beigazolódott, hogy kiválasztottjai, a fiatalok, akikkel az egyesületet felriessitette európai elismerésben részesültek. Az a lendület vitte a pálmát, amelyben ő hitt és hitt az új nemzedék művészi törekvéseinek tisztaságában, tekintet nélkül azok műfajára. Az akkor szereplő fiatalok más és más úton fejlődtek tovább és jutottak előre saját maguk útján. A zürichi kiállítás kiegészítve vándorkiállításá alakult át, és Európa után az Amerikai Egyesült Államokban került bemutatásra. Itt nem csupán erkölcsi

MAGYAR KÉZJEGYEK

B M BAJUSZ MIHÁLY
 MD DUDA'S MATE
 FD Fd FÁY DEZSŐ
 FJ FABRÓ JOZSEF
 CM GY. MOLNÁR ISTVÁN
 GG G GACS GÁBOR
 J K JURIDA KÁROLY
 KI KÁKONYI ISTVÁN
 K KÖS KÁROLY
 R ifj. KOVÁTS FERENC
 M MOSKÁL TIBOR
 P J PERC JÁNOS
 P Z PEREI ZOLTÁN
 P K RASZLER KÁROLY

ben rendel Dienes Jánostól /szül. 1884./ kórázkönyv -
jegyet, amit helyben sokszorosítanak Kleinfeller Ká-
roly főnyomdásznál. Ilyen megbízások folytatódnak Ha-
ranghy Jenő exlibriseiben és Toroczkaik Oszváld kezében,
aki korábban készült /1908/ cinkográfiai könyvjegyeivel
még a szecessziót képviseli Debrecenben.
/Folytatjuk/ Varga Nándor Lajos

EX LIBRIS!

Hírek

BÁLVÁNYOS HUBA METSZETE

Az első magyar tematikus exlib-
riskiállítás készül az ORSZÁGOS SZÉCHENYI
SZÉCHENYI KÖNYVTÁRBAN "Magyar
írók, művészek, tudósok, exlib-
risei" címmel. A kiállítás a
nyagát a KBK. tagjai bocsájtot-
ták a könyvtár rendelkezésére.
A kiállításról katalógus is ké-
szül, amely VARGA SÁNDOR FRI-
GYES és GALAMBOS FERENC munká-
ja.

Február első hetében igen érde-
kes és tanulmányos kiállítást
rendezett az ORSZÁGOS SZÉCHENYI
KÖNYVTÁR a külföldi nagy könyv-
táraktól kapott újévi üdvözlő -
lapokból. Eredeti grafika nem
igen akadt közöttük, de annál
több volt a könyvtári ritkasá-
got ábrázoló reprodukció. A ki-
állítás megrendezése Dr. BELLEY
PÁL osztályvezető hozzáértését
és grafika-szeretét dícséri.
Itt volna az ideje már, hogy az
OSZK is hasonló grafikai leppal
viszongassa évről évre a külföldi
könyvtárak figyelemességét!
Egy újévi lap a Schedel-féle
Krónika Budát ábrázoló metsze-
tének reprodukciójával, vagy
egy szép Corvina-oldal facsimi-
léjével minden bizonytalansá-
szen látott vendég lenne a kül-
földi könyvtárak között.

A Magyar Ifjúság 1964. évi feb-
ruár 8-1 /6./ számában "Exlibri-
gyűjtők" címmel a külföldi és
hazai exlibris történetéről, az
exlibris gyűjtés céljéről és
módszereiről szóló cikk jelent
meg GALAMBOS FERENC tollából.
A cikket négy exlibris /Mro-
zewski, Marangoni, Mocsalov,
Drahos/ reprodukciója díszíti.
A cikk visszhangjaképpen még
külföldről is jelentkeztek ér-
deklődők, akik szeretnének ex-
librisgyűjtéssel foglalkozni.

JURIDA KÁROLY: ÖNARCKÉP /RÉZKARC 1963/

1964. június 13-án nyílt meg
GROSS ARNOLD grafikai kiállítá-
sa a Mednyánszky-teremben A te-
hetséges fiatal művész kiállí-
tásán exlibrisek is szerepel-
nek. A kiállításnak igen jó kö-
zönség- és sajtóvisszhangja van
A kiállításra és katalógusára
felhívjuk gyűjtőink figyelmét!

A LENGYEL EXLIBRIS-ÉLET

Aki egy kicsit is ismeri a második világháború történetét - és ki nem ismeri, aki maga is végigélte - az tudja, hogy a nagy világháború Lengyelországra mennyi szenvedést zúdított. Emberek milliói pusztultak el, falvak és városok százai semmisültek meg és a háború befejezésekor Varsó, a hősi és büszke főváros is romokban hevert. A náci barbárság azonban sem a lengyelek nemzeti érzését és életerejét, sem a lengyel kulturát nem tudta megtörni. Amikor Lengyelország felszabadult, a gazdasági újjáépítés mellett megindult a kulturális élet újjászervezése is. A lengyel exlibrisgyűjtők és grafikusok sem pihentek soká és bár a kegyetlen háborús évek sorait erősen meggritkították és a gyűjtemények nagy része elpusztult 1946-ban már életjelet adtak magukról, a világ exlibrisgyűjtő-táborának igaz örömeire.

Krakkó, a viszonylag épségben maradt ősi lengyel város adott helyet az első, háború utáni lengyel exlibriskiállításnak, amely 1946-ban került "Książka - Exlibris - Druki okolicznosciow" címmel a közönség elé.

A kiállítás sikere arra készítette a lengyel exlibrisélet vezetőit, hogy az exlibrisgyűjtők táborának növelése és a lengyel exlibrisgrafika fejlődésének bemutatása érdekében mind gyakrabban rendezzenek kiállításokat, méghozzá nemcsak belföldön, de külföldön is. E törekvésükben a lengyel gyűjtők és grafikusok nem maradtak magukra; állami intézmények: múzeumok és könyvtárak szettek a segítségükre. Ezek a kiállítások nemcsak a lengyel exlibris grafikusoknak és gyűjtőknek adtak új meg új ösztönzést, hanem a lengyel exlibris hagyományos jó hírének állandósítását és növelését is szolgálták.

A francia-lengyel barátság éppen olyan hagyományos, mint a magyar-lengyel barátság. Talán ez volt az indítéka annak, hogy a párizsi "Bibliothèque Nationale" lengyel gyűjtők, közreműködésével és támogatásával 1947-ben megrendezhette a "Lengyel exlibris 1939-1947" c. kiállítását, amely osztatlan közönség- és sajtósikeret aratott. E kiállítás elsősorban arról tett tanúságot, hogy a lengyel exlibrisélet a vér és megpróbáltatásokkal teli háborús évek alatt sem szünetelt, sőt ekkor is születtek jó és kiváló exlibris alkotások.

Stanislaw Ostojka-Chrostowski-nak a varsói Nemzeti Múzeumban, 1948-ban és Jozefa Tomának 1949-ben, Varsóban megrendezett egyéni kiállításait 1955-ben újra külföldi kiállítás követte. A Dániában megrendezett "Lengyel grafika" c. kiállítás keretében Wojciech Jakubowski és Adam Młodzianowski exlibrisei arattak átütő sikert. E kiállítást 1956-ban Kanadában is bemutatták. Ebben az évben vitte a közönség elé teljes exlibristermését Edmund Bartolomiejczyk is Varsóban és ez a kiállítás még a kitűnő művész nem kis számú barátainak is tudott újat nyújtani.

LEGUTÓBBI KÉT ÉVTIZEDE

A lengyel exlibrisélet nagy eseménye volt a Gdanskban, 1957-ben megrendezett lengyel retrospektív exlibriskiállítás "A lengyel exlibris a XVI.-XX. században" címmel, amely gazdag anyagával még magukat a lengyel gyűjtőket is meglepte. A lengyel exlibris a magyar exlibrisrel egyidőben jelentkezett Európa exlibris-életében és fejlődése - a szerencsétlen történelmi szituációk és Lengyelország nemzeti önállóságának elvesztése, többszöri felosztása ellenére is - folyamatos volt napjainkig és a lengyel exlibrisgrafika egyre gazdagodó termése nemcsak mennyiségileg, de minőségileg is élre került és nem méltatlanul tett szert világhívrévre.

Az 1957. év igen gazdag volt exlibriskiállításokban. A gdanski retrospektív kiállítás mellett a Lublini Nyilvános Könyvtár exlibriskiállításáról, Wojciech Jakubowski és Ryszard Krzywka Olsztynban megrendezett és Jozefa Toma Varsóban megrendezett egyéni exlibriskiállításairól emlékezett meg a krónika.

A poznańi Nemzeti Múzeum és a Raczyński Könyvtár 1958-ban a régi lengyel exlibrisekből rendezett kiállítást. A varsói "Iskry" szalon ugyanebben az évben a varsói exlibrisgrafikusok termését mutatta be. Lublinban, a Kultura Házában Henryk Zwolakiewicz, Torunban, a CBWA kiállítási helyiségében pedig Edward Kuczynski lépett exlibrisével a nagyközönség elé.

Az exlibriskiállítások sorozata 1959-ben is folytatódott. Poznańban Edward Raczyński exlibriseit mutatta be. Gdanskban, a "Sala Stowarzyszenia Dziennikarzy Poskich"-ban Wojciech Jakubowski és Ryszard Krzywka mutatták be legújabb exlibrisüket, Varsóban, a "Klub Zwiazku Literatów Polakich"-ben Stanisław Luckiewicz lépett a

Z. DOLATOWSKI METSZETEI

közönség elé, művészi munkásságának harminc éves jubileuma alkalmából. Wojciech Jakubowski és Ryszard Krzywka kiállítása ugyanebben az évben Varsóban is megrendezésre került a "Klub Międzynarodowej Prasi i Książki" rendezésében. Az 1959-es hazai exlibriskiállítások során az "Exlibris Jeleniegoroski" kiállítás zárta be. A stockholmi nemzetközi exlibriskiállításon nyolc lengyel művész legzebb lapjai kerültek a svéd közönség elé.

Nem volt szegény exlibriskiállításokban az 1960-as év sem. A sort Wrocław nyitotta meg a wrocławvi vonatkozású exlibrisek kiállításával. Sopotban a "Klub Międzynarodowego Prasi i Książki" rendezett exlibriskiállítást. Az egyéni kiállítások közül Edward Manteuffel Varsóban és Edward Grabowski Bécsben megrendezett kiállításait kell megemlítenünk. A lengyelek a VII. Európai Exlibris Kongresszus alkalmából Bécsben is bemutatták egy kicsiny, de válogatott anyagot és ugyanakkor a bécsi kongresszus adta az ötletet a Varsói Egyetemi Könyvtárnak is lengyel exlibriskiállítás megrendezésére. A krakkói "Klub Plastyków" krakkói exlibrisek gyűjteményét mutatta be a közönségnek.

Az 1961. évi lipcsei VIII. Európai Exlibris Kongresszus alkalmából a lengyelek ismét válogatott lengyel exlibris-anyagot tártak a kongresszus nemzetközi közönsége elé. Az 1961. év egyéni exlibriskiállításai közül Wojciech Jakubowski és Ryszard Krzywka Torunban, Poznanban, majd Olsztynban megrendezett, Edward Grabowski Katowicében megrendezett, Wojciech Jakubowski Gdyniában megrendezett és Zygmunt Wasniewski Wrocławban megrendezett kiállításairól kell megemlékeznünk. A poznani Nemzeti Múzeum exlibriskiállítás történelmi áttekintést adott. A Liverpooli Egyetemi Könyvtár közös angol és lengyel exlibriskiállítása a lengyel exlibris angliai népszerűsítését szolgálta.

Az 1962. évi exlibriskiállítások sorozata motívumkiállításokkal kezdődött. Varsóban a SARP építészeti vonatkozású exlibriseket állított ki. Wrocławban wrocławvi vonatkozású exlibrisekből rendeztek kiállítást. A varsói vonatkozású exlibriseket a varsói "Muzeum Historyczne Miasta Warszawy" mutatta be. Az itt szereplő exlibris sem sok olyan épületet, szobrot stb. ábrázoltak, amelyek a második világháború alatt elpusztultak és így ezeknek a lapoknak nagy az ikonográfiai jelentősége is. Az egyéni exlibriskiállítások közül Tadeusz Cielewskinek, a Múzeum w Gorzowie-ben megrendezett és Janusz Benediktownak Krakkóban megrendezett kiállításait kell megemlítenünk. A párizsi IX. Európai Exlibris Kongresszus ismét alkalmat adott a lengyeleknek arra, hogy jól felépített kiállítás keretében ismertessék meg hazájuk exlibrisművészetét a francia és a kongresszus alkalmából összegyűlt nemzetközi közönséggel.

Gazdag eredményeket hozott az 1963-as év is a lengyel exlibriséletben. Wojciech Jakubowski és Ryszard Krzywka együttes kiállítása, valamint Maria Dolnejnek a poznani Egyetemi Könyvtárban megrendezett egyéni exlibriskiállítása mellett a Tarnóvi Múzeumban megrendezett és a magyar származású Norbert Lippóczy szölezeseti és borászati vonatkozású exlibriskiállítása érdemel figyelmet. Ez utóbbi nemzetközi anyagot mutatott be, köztük sok magyar lapot is. E kiállítás nemcsak az exlibrisgyűjtőknek, de a kulturtörténészeknek is sok tanulsággal szolgált. Méreteiben, nemzetközi jelentőségében és megrendezésének műsorszerűségében azonban az összes, háború utáni exlibriskiállítást felülmultha a Malborkban megrendezett Európai Exlibris Biennale, amely a mai lengyel exlibrisművészet leg-

W. BARYLSKI FAMETSZETEI

jobb eredményei mellett Európa vezető exlibrisművészeinek munkásságát is bemutatta. E kiállításon magyar művész - érdemtelenül - nem szerepelt, pedig Drahos Istvánnak, Fery Antalnak, Bordás Ferencnek, Menyhárt Jozsefnek, jeles rézkarcolóink egyike-másikának és tehetséges fiataljainknak /Gross, Vertel, Gál, Stettner stb./ ott lett volna a helyük. A kiállítás remekbe készült katalógusa a mai európai exlibrisművészet gazdagon illusztrált képeskönyve és pontos életrajzi adataival stb. nélkülözhetetlen kézikönyv az exlibrisgyűjtők számára.

A lengyel exlibrisélet azonban nem merült ki pusztán a kiállítások megrendezésében. A lengyel exlibrisirodalom is jeles művek - kel gyarapodott és ezek az egész világ exlibrisgyűjtői szakkönyv - tárainak megbecsült darabjai. Nem beszélve a napilapok és folyóiratok nem kis száma, exlibris-vonatkozású /kiállításokat, egyes exlibrisművészeket vagy exlibriseket ismertető/ közleményeiről, a kiállítási katalógusok, kongresszusi és egyéni exlibrisappák mellett két olyan munkáról kell megemlékeznünk, amely európai viszonylatban is párját ritkítja. Az egyik Zygmund Klemensiewicz lengyel exlibris-bibliográfiája, a másik pedig Edward Chwalewicznek a régi lengyel exlibrisokról szóló monográfiája. Jelen sorok írója mindkettőt bővebben is ismertette, az egyiket a Magyar Könyvszemlében, a másikat a KBK Ertesítőben.

Ha végignézzük az elmúlt évek lengyel exlibriséletének fontosabb eseményeit, akkor nem csodálkozhatunk azon, hogy Lengyelország olyan exlibrisgrafikusai gardával /Barylski, Borowczyk, Bortowski, Dawski, Dolatowski, Jakubowski, Jarnuszkiewicz, Kaja, Krzywka, Kuczynski, Langner, Marschall, Młodzianowski, Napieracz, Sopocko, Töpfer, Tuszewski, Wroblewska/ és olyan gyűjtőgardával /Tadeusz Leszner, Norbert Lippóczy, Włodzimierz Egiersdorff, Stanislaw Aulich, stb./ rendelkezik, akiket az egész világ gyűjtőársadalmá ismer és nem véletlen, hogy az 1964. évi X. Európai Exlibris Kongresszus Krakkóban nyer megrendezést.

A lengyel exlibrisélet utolsó tizenhét évének eredményei látán érdemes lenne nekünk is levonni a tanulságokat. Legelőször is az tűnik fel, hogy egymást érik a kiállítások, amelyek változatosak, sokrétűek és nemcsak a fővárosra korlátozódnak. Mi az elmúlt évekből összesen csak egy kisebb exlibriskiállítást tudunk felmutatni, amely nem nagy visszhangot vert. Bordás Ferenc egyéni exlibriskiállítását az Országos Széchenyi Könyvtár rendezte meg. Pedig a kiállítás a legalkalmasabb eszköz az exlibris népszerűsítésére és ez nemcsak a gyűjtők, de a grafikusművészeknek is érdeke. Kiadványok terén, ha tettünk is valamit /két kongresszusi mappa, Fery Antal mappája, KKB Ertesítő/, a lengyelek publikációs tevékenységétől még nagyon messze vagyunk. Nincs magyar nyelvű, exlibrisgyűjtéssel foglalkozó kézikönyvünk, nincs magyar exlibristörténeti monográfiánk és a magyar exlibris-bibliográfia pedig /Dr. Arady Kálmán művészettörténész munkája/ évek óta nem talál kiadóra. Olyan tények ezek, amelyeken érdemes elgondolkozni - és utána lépni egyet.

Galanbos Ferenc

VARGA NÁNDOR LAJOS

==== A MAGYAR GRAFIKUSMŰVÉSZLET NAGY ÖREGJE ====

Közel a Városliget öreg fához, műtere mlakása sok ezer grafikai lapja, festményei és művészeti könyvei között él Varga Nándor Lajos, a magyar grafikusművészet nagy öregje, akinek Olgvai Viktor után legtöbbet köszönhet a magyar grafikusművészet.

Varga Nándor Lajos 1895. január 1-én született Losoncon. Sepsiszentgyörgyön, 1903-ban tett érettségi vizagát. Művészi érdeklődését középiskolás éve alatt Gyárfás Jenő, a kitűnő magyar festő keltette fel, aki a középiskolában rajztanára volt. A Képzőművészeti Főiskolát - az első világháború közbejötté miatt - 1922-ben fejezte be. A Főiskolán Révész Imre, Réti István, a grafikában pedig Olgvai Viktor voltak a mesterei.

A Főiskola elvégzése után elmélyült és szorgalmas alkotó-évek következtek Varga Nándor Lajos életében. Többször tett tanulmányutat: 1921-ben Bécsben, 1925-ben Münchenben, Párizsban, Firenzében, Rómában, Velencében dolgozott. 1929 és 1931 között állami ösztöndíjjal Londonban tevékenykedett és ezalatt áttanulmányozta a British Múzeum teljes grafikai anyagát. Ennek az elmélyült studiumnak az eredménye nagyszerűen megnyilatkozott később kiadott grafikai szakkönyveiben.

1931-ben a Képzőművészeti Főiskola grafikai tanárává nevezték ki és e tiszttét 1948-ig látta el. Ekkor ment nyugdíjba. Tanári működése alatt a tehetséges magyar grafikusművészek egész generációi kerültek ki a keze alól; a ma működő grafikusok, illusztrátorok legnagyobb része Varga-tanítvány.

A pedagógiai munkásság nem csökkentette Varga Nándor Lajos művészi tevékenységét. Festői munkásságát a grafika mind jobban háttérbe szorította, bár 1922-ben festett Ónarcsképe, a Tavaszi felhők, a Bünbeesés, a Muló pillanat c. vásznai a XX. századi magyar festő - művészet jelentős alkotásai. Igazi területe azonban mégis csak a grafika : akvarellek, rajzok mellett kb. 600 rézmetszet és rézkarc valamint 200 fametszet áll mögötte.

Kiállításon még 1919-ben, főiskolás korában vett részt először. Ezen a kiállításon elnyerte a "Székely díj"-at. Első gyűjteményes kiállítása 1925-ben zajlott le az Ernst Múzeumban /rajzok, rézkarcok./ Bel- és külföldi kiállításainak száma nagy. Jelentősebbek az 1926. évi velencei Biennale, az olasz, svájci, amerikai vándorkiállítások, valamint az 1936. évi nagy londoni kiállítás, amelyről a Times szokatlanul nagy terjedelmű és megleghangú kritikában emlékezett meg. Sok művészeti kitüntetést és díjat kapott. 1923-ban a Szinyei-Társaság grafikai díját nyerte el. 1929-ben, a barcelonai kiállításon érmet kapott. 1940-ben megkapta Budapest Főváros Vízfestmény-díját és a Royal Society of Painters, Etchers and Engravers ugyanebben az évben diplomával tüntette ki. Hazai és külföldi kritikák nagy tömege foglalkozott művészi tevékenységével : Magyar Művészet /Budapest/ 1925, 1931, Cronache d'Arte /Roma/ 1927, New Woodcut /London/ 1932, Modern Drawings /London/ 1933, Xilographie

EX LIBRIS LEA
VARGA

/Paris/ 1934, Képzőművészet /Budapest/ 1934, 1935, Fine Prints of the Year /London/ 1935, Hítel /Kolozsvár/ 1941, Műterem /Budapest/ 1958 stb.

Alkotó művészi munkájával egyenértékű képzőművészeti-irodalmi tevékenysége is. Könyvei: "A rézkarc" /1935/, "Adattár a magyar művészeti grafikához I." /1937/, "A rézmetszet" /1938/, "A fametszet" /1940/, "Régi fametszetes könyvek" /1942/, "Ismerető a művészeti grafikához II", /1945/, "Az alkotó szépség" /1948/ a művészettörténeti ismeretek, a tiszta esztétikai világszemlélet és a gyakorlati tudás kimeríthetetlen kincseshányái és a világ minden nagy könyvtárában és grafikai gyűjteményében megtalálhatók. Az 1941-ben megjelent "Magyar mult" c. fametszetes munkája a magyar történelem megdöbbentő erejű képekönyve; a Képzőművészeti Főiskola Osztálya általa szerkesztett Evkönyveinek 10 kötetete pedig valódi bibliofil csemege és a legnagyobb magyar könyvritkaságok egyike.

Mint exlibris-művész, Varga Nándor Lajos nem tartozik a termékeny művészek közé. Exlibris-munkássága kb. 60 lapra tehető, ezek tulajdonképpeni része rézkarc és rézmetszet, kisebbik része fametszet. Exlibriseit ugyanazok a jegyek jellemzik, mint szabad grafikáit: ötletgazdagság, mély lelki átélés, szigorú komponálókészség, bravuros metsző- és karcolótechnika. E lapok nemcsak szépek, hanem igen ritkák: hazai és külföldi gyűjtők féltve őrzött darabjai.

Varga Nándor Lajos nyugdíja éveit sem a pihenésé, hanem a munkáé. Ma is művészeti Szabadiskolát vezet és egymásután kerülnek ki karcolótűje és vésője alól érett művészetről tanuskodó grafikai lapjai, a hazai és külföldi muzeumok és műgyűjtők igaz örömeire. Mert Varga Nándor Lajos lapjait a British Muzeumban éppen úgy megtalálhatjuk, mint Newyork, Stockholm, Róma stb. műgyűjteményeiben. A lélekben ma is fiatal művész életét a művészet tölti be és reméljük, hogy még sok munkás évet tartogat részére a sors.

— bos —

GACS GÁBOR, fiatal grafikusunk és exlibrisművészünk díjat nyert a nemzetközi jelentőségű luganói Grafikai Biennálén. A "Mostra Internazionale di Bianco e Nero Lugano" tizennégy éves fennállása alatt magyar művész első ízben részesült ilyen kitüntetésben. A szép sikerhez a KBK nevében szívből gratulálunk.

A francia exlibris-egyesület, az AFCEL Mulhouse könyvtárában 1964. március 21 és április 11. között nagyszabású exlibriskiállítását rendezett, amelyen Németország, Ausztria, Belgium, Spanyolország, Hollandia, Olaszország, Portugália, Svédország, Csehszlovákia, Franciaország és Japán mellett Magyarország exlibrisművészete is szerepelt. Ebben jelentős szerepe volt GIANNI MANTERO-nak, a magyar grafika nagy olasz barátjának, aki a kiállítás megrendezésében tevékenyen részt vett.

Az ismert osztrák exlibrisgyűjtő ROLAND ROVEDA érdekes exlibriskiállítását rendezett gyűjteményének anyagából Grazban, 1964. februárjában, amely nagy látogatottságnak örvendett 12 ország 67 ismert művészének 450 lapja került kiállításra. A magyarok közül DRAHOS ISTVÁN, FERY ANTAL és NAGY ÁRPÁD DÁNIEL lapjai szerepeltek a kiállításon.

Az olasz GRAFICA c. folyóirat 1964. évi 1. számában hírt ad a Firenzében, a Pratoban 1964. április 24 és május 10 között megrendezendő exlibriskiállításról, amelyen 18 ország - köztük Magyarország - exlibrisművészetének válogatott lapjait tárja a látogatók elé. A kiállításról katalógus is készül. Kér, hogy a magyar résztvevők nevét még nem ismerjük.

hírünk a világban

A "Graphischen Bildungsverbandes Steiermark" 1964. februárjában kiállítását rendezett Grazban az év legszebb újévi lapjaiból. A kiállításon kilenc nemzet négy-venkilenc művésztől 200 lap került a közönség elé. A magyar grafikusművészetet FERY ANTAL, BORDÁS FERENC és NAGY ÁRPÁD DÁNIEL lapjai képviselték.

A Nordisk Exlibris Tidsskrift 1964. évi 2. száma /23 - 25. p./ VARGA NÁNDOR LAJOS-ról közöl cikket GALAMBOS FERENC tollából, "Lajos Nándor Varga, en stor ungarsk grafiker" címmel. A tanulmányt a művész fényképe és két exlibrisének reprodukciója díszíti.

DRAHOS ISTVÁNROL készült kisebb monográfiának is beillő tanulmányt írni a magyarok előtt oly előnyösen ismert francia exlibrisgyűjtő, PAUL PFISTER versaillesi professzor a portugál exlibrisegyesület folyóiratában. A tanulmány elé - amely a magyar exlibrisművészet újabb megbecsülésének jele - nagy várszélességgel nézünk.

Rómában, 1964. február - március havában az olasz Grafica c. folyóirat kiállítását rendezett az 1964. évi újévi lapokból. A magyar grafikusművészetet BORDÁS FERENC és FERY ANTAL lapjai képviselték.

Ujjabl' exlibris irodalom

/NEUVIEME/ IX° CONGRES EXLIBRIS PARIS. Hely nélkül, 1962, Graphia. 8°, 4 l., 19 t.

A párisi exlibris-kongresszus alkalmából kiadott mappák közül a belgák mappája csak nemrég jutott el hozzánk. A tizenhét művész tizenkilenc lapja meglehetősen hűen tükrözi a mai belga grafikusművészetet. A lapok között exlibrisek mellett szabad grafikákat is találunk. Elsa Courtoit fametszetű "carte de vœux"-je jó kompozíciójával és ujszerű metszésttechnikájával tűnik ki. Jean Pierre Diericks fametszetű exlibrise ugyancsak egyéni metszésttechnikáról tesz tanúságot. Gerard Gaudaen-nak a párisi kongresszusra készített exlibrise ötletes és merész fametszet és zsufoltság ellenére is kiegyensúlyozott alkotás. Piet Janasen párisi Notre Dame-ja leegyszerűsített képmegoldásával, Antoon Mahieu exlibrise Marangonira emlékeztető emberábrázolásával kelt figyelmet. Frans Lasure exlibrise témájában is, megoldásában is Fery Antal egyik szép lapjára emlékeztet. Caston Roch "Nyomdász"-a groteszokra hajlamos művészt mutat be. Mark F. Severin "Csere" című lapja kedvence lesz az exlibrisgyűjtőknek és sajtóságnak is, humor sugároz. "IV. Henrik és a nők" c. fametszete pedig az ismert művész metszésttechnikájának új állomását jelzi. Frank Ivo van Damme fametszete /Anneke/ jó bizonyíték arra, hogy ez a kitűnő művész nem ok nélkül lett a gyűjtők kedvencévé. Antoon Vermeylen "Exlibrisgyűjtő nő"-je kiseső modoros alkotás. Marlette Folders-Stoops fametszete. Octave Landuyt két grafikája, Victor Stuyvaert lapja, Marcel van Dieck "Papagály"-a. végül Marguerite Weemaes rézkarca becsületos, de kiseső konzervatív művek.

x

TALLIN EKSLIBRISTEL. Naituse kataloog. Tallin. M.Gorki Nim. Tallina Keskraamatukogu, 1963. Kis 8°, 32 l.

Az ésszt exlibrisélet mozgékonyaságát mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy a Varsoóban megrendezett "Varso az exlibriseken" c. kiállítás után megrendezték a "Tallin az exlibriseken" c. kiállítást és e kiállításnak izléeses kis katalógussal állítottak emléket. O. Nuut és P. Ambur bevezetője átfogó képet nyújt a Tallint ábrázoló exlibrisekről és a bevezetést a kiállított lapok felsorolása követi az alkotó művészek betűrendjében. A lapok leírása közli a művész és a tulajdonos nevét, a lap méretét, technikáját és a készítés évét. A lapokon nemcsak a régi Tallin jelenik meg, a romantikus balti kisváros, hanem az új, szocialista Tallin is, amely a mult hagyományainak megbecsülésé mellett modern technikával építi a jövőt. Az 57 művész 122 lapja egészen kis tallini képeskönyvet alkot. A művészek között az ésszt exlibris művészet majdnem minden jelentősebb képviselőjét megtaláljuk; a legtöbb Tallint ábrázoló lappal Ante Joki, Erich Lindenmann, Esko Lapp, Richard Mutso /14 db/, Asta Vender és Olav Viinuri szerepelnek. A kiállított lapok között a katalógus tanúsága szerint még magyar művészek lapjaival is találkozhatunk; Koch Ernő 1937-ből származó, 105x72 mm nagyságu rézkarcával és Simon József 1962-ből származó, 90 x 63 mm nagyságu klisényomatával.

A jó papíron, kifogástalan nyomdai munkával készült és 31 reprodukciót tartalmazó katalógus nemcsak szép, hanem hasznos könyvecske is és nemcsak a kiállításnak kedves emléke, de hasznos segédkönyv az ésszt exlibris hazai és külföldi barátainak is.

MANZANO, ARTURO: TRANQUILLO MARANGONI, E IL SUO SINGOLARE DESTINO. U-
dine, 1959, Del Bianco Editore. 4°, 8 l.

A kis füzet, amely a "Julia Gens" c. olasz folyóiratban megjelent tanulmány kiönlényomata, Marangonit mint a szabadgrafika művelőjét ismerteti és a között illusztrációs anyagon keresztül azokat a stílusjegyeket keresi meg, amelyek Marangoni alkotásait első pillanattól, a láírás nélküli is felismerhetővé teszik. Ez az 1912-ben, Pozzuoliban született művész autodidakta, aki csak 1946 óta foglalkozik famet - széssel és ennek ellenére egy a szabad grafikában, mint az illusztráció és az exlibris terén olyan markáns művész-egyéniég, akit ma már az egész világ ismer. Idegen hatást hiába keresünk alkotásaiban, hatását azonban nem egy európai grafikusnál megtalálhatjuk. Marangoni - groteszk ábrázolásmódja és árnyalt metszéstehnikája - nyugodtan mondhatjuk - egész iskolát teremtett. A kis füzet illusztrációi közül a "La cattedrale malata" és az "I picchettini" azok, amelyek maradéktalanul adják e nyugtalan lelki, de izig-vérig európai művész alkotó tehetségének lényegét.

x

MARANGONI, TRANQUILLO ; ZWANZIG HOLZSTICHE. /Einleitunk von Giovanni
Mantero/. Antwerpen, 1962, Graphia. 8°, 4 l., 20 t. 500 számozott
példány.

A belga exlibrisegyesület 1962. évi illetménykötete a világ egyik vezető fametszőjét, a kitünő exlibrisművészt, Tranquillo Marangonit mint illusztrátort mutatja be. A husz illusztrációt Gianni Mantero nagy tudással megirt bevezetője magyarázza. A kitünő lapok 1955-ben készültek a "Zodiaco" című olasz antológiához és a baza, család, tudomány, művészet, civilizáció, stb. hagyományos témaköröihez csatlakoznak. Hagyomány és modernség együtt jelentkeznek ezeken a lapokon; a hagyományos témák a modern grafikai megfogalmazásban új életre kelnek és nemcsak művészi élményt nyújtanak, de elgondolkoztatják is a szemlélőt. A groteszk művészi látásmód a huszadik század emberének idegességét és nyugtalanságát takarja, de a gyakori pesszimista kiénegetést végül mégis csak legyőzi az életigenlés. A Mese /Favole/ Marangoni ábrázolásában a televízió képernyőjén jelenik meg, az "Olasz klasszikusok" /Classici italiani/ pagazusa egekik törő szárnyalás. A "Bevezetés a költészetbe" /Introduzione poetica/ három táncosnőjének könnyű lebegése a költészet felemelő erejét szimbolizálja, az "Ember és a munka" hajlott hátú munkásának erőfeszítésében benne van a győzelem is. A "Tudomány és technika" /Scienza e tecnica/ harsnyakötő nőjének fonala a kemosövekből közvetlenül kerül a kötöttükre. És idézhetnénk még a többi lapot is, amelyek mélyen emberi szimbolikájukban és ujszerű formalításukban hiteles művészi alkotások. A kis kötet nem csak Marangoni illusztrációi művészetéről ad hü képet, hanem jól értekelte az a mind jobban bizonyossá váló sejtést, hogy Marangoniban a XX. század olasz grafikájának egyik legkitünőbb képviselőjét tiszteleteljük.

G. F.

Szeptember 10-13 köst rendezik meg Krakkóban az ex-libris gyűjtők nemzetközi kongresszusát. Erre a nagyjelentőségű találkozóra a Kisgrafika Barátok Körének gyűjtőtagjai szép számmal készülödnék. A KKB a kongresszus tiszteletére 20 lapból álló, 18 rézkarcolt és 2 fametszetet tartalmazó, egész vásszonkötésű mappát ad ki. A magyar grafikusművészet legjobbjait szerepeltető, magyar és francia nyelvű előszót tartalmazó gyűjteményt kiküldjük a kongresszus résztvevőinek. Bizunk benne, hogy ezzel is méltóképpen reprezentáljuk kisgrafika művészetünket e jelentős nemzetközi találkozáson.

RÉSUMÉ

SOCIÉTÉ DES AMIS DU PETIT
GRAPHIQUE HONGRIE

Lajos, Varga N.: Notre petit graphique entre 1919 et 1944. /suite/ p. 106. "Les Ballades" était en 1935 la première édition à la chaire du graphique de l'École Supérieure des Beaux-Arts. En 1936 sont parues les gravures de linoleum de Károly Sinkó et en 1937 l'album des xylogravures de Gyula Karay. Du point de vue des collectionneurs étaient très intéressants les gravures à pointe-seche de Komjáti faites en 1922 pour illustrer l'œuvre de Oscar Wilde: La ballade de prison de Reading. Les livres de Lajos, Varga N. sur les techniques du graphique et les annuaires de l'École Supérieure ont publiés régulièrement - et en 1924 à Zirich a organisé une grande exposition du petit graphique le matériel de laquelle a présenté en États-Unis aussi.

Nouvelles. p. 109. Dans la Bibliothèque Nationale "Széchenyi" à Budapest on prépare la première exposition du petit graphique groupant par ses sujets. - En juin 1964 a ouverte l'exposition d'Arnold Gross qui a beaucoup des ex-libris intéressants.

Le petit graphique en Pologne entre les deux dizaines dernières, par Ferenc Galambos, p. 110. En 1947 à la Bibliothèque Nationale de Paris a organisé l'exposition: "L'ex-libris polonais entre 1937 et 1947." À Pologne les expositions sont les suivantes: en 1956 de E. Bartolomiejczyk, en 1957 le grand événement: la Biennalé des Ex-libris européens. La littérature du ex-libris polonais entre les XVI. et XX. siècles, en 1959 à Warszawa de S. Luckewicz, en 1960 de E. Grabowski. En 1963 à Malbork a ouverte l'exposition plus monumentale: la Biennalé des Ex-libris européens. La littérature du ex-libris dans cette époque s'enrichit avec la bibliographie du ex-libris polonais par Z. Klemensiewicz et avec la monographie du ex-libris polonais par E. Chwalewik.

Lajos, Varga N. - p. 114. L'artiste est né en 1895. De 1931 à 1948: professeur à la chaire du graphique à l'École Supérieure de Beaux-Arts. Il écrit des livres spéciaux; sur les techniques du graphique. /L'eau-forte, La xylogravure etc./ Ses formes sont réalistiques, les compositions sont rangées et équilibrées, et préfère représenter les scènes lyriques.

Notre réputation au monde p. 117. Les œuvres de Gábor Gacs présentées à la Biennalé du Graphique de Lugano lui valent un prix. - Professeur Paul Pfister de Versailles écrit une petite monographie sur les œuvres de István Drahos.

La littérature nouvelle de petit graphique p. 118. IX. ^e Congrès Ex-libris Paris - parmi les 19 gravures d'album belge les plus éminentes sont les xylogravures de Elsa Courtoit et de J.P. Diericks. Tallin Ekaliibristel: le catalogue bien représente le petit graphique esthonien d'aujourd'hui.

A Kiagrafike Barátok Köre Értesítője - Felelős szerkesztő Galambos Ferenc. A kiadásért felel: Réthy István KBK titkár - Készült a Műzeumok Rotázemében, 500 péld. 1 iv terj. Felelős v. Dr. Dajbukát G.